

Yerma

SIMON STONE / YOUNG VIC LONDEN

Een magische transformatie

Johan Thielemans
Gezien op 16 januari 2021
Young Vic Londen / streaming

Vergeet Federico Garcia Lorca, vergeet Spanje, vergeet de fascistische katholieke kerk. De ‘Yerma’ van Simon Stone is een nieuw stuk, waarvan een eerste impuls zeker het gegeven van Lorca was. Maar daarvan bleef alleen het element ‘onvruchtbaarheid’ over. Kort en goed : dit is een nieuw stuk.

17 JANUARI 2021

Simon Stones ‘Yerma’ is gesitueerd in het heden. Een koppel blijft kinderloos. Maar de vrouw (Yerma) is drieëndertig zodat de biologische klok het verlangen naar een kind aanwakkert. Nu proberen beide partners er achter te komen wie onvruchtbaar is. De man kan zich bij de negatieve resultaten neerleggen, maar voor de vrouw groeit de obsessie jaar na jaar. Ze spenderen een fortuin aan

onderzoeken, maar wat ze ook doen, het levert niets op. De vrouw daalt stap voor stap in een spiraal van waanzin af. Als ze geen uitweg meer ziet, slaat ze de hand aan zichzelf.

Dat is op zichzelf een eenvoudig, rechtlijnig gegeven. De voorstelling is een opeenvolging van korte scenes, verschillende emotionele stappen. De omgeving van de twee hoofdrollen verbreedt de inhoud: vooral de moeder van Yerma is een soort tegenvoorbeeld. Zij bekent dat ze zwanger zijn, baren en zorgen voor kinderen een hel vond. Ze voelt zich nu goed als oudere vrouw die haar vrijheid terug heeft gevonden.

De vorm van het stuk is, zoals steeds bij Stone, erg interessant. Ik zie wel een paar invloeden. Zo wordt elke scene met een tekst aangekondigd. Soms geeft die het tijdstip aan. Dat is nodig omdat tussen twee scenes soms maanden of jaren liggen. Soms vat de tekst een actie die niet getoond wordt kort samen Deze wissel tussen tonen en schrijven doet denken aan de vormexperimenten van Jean-Luc Godard in de periode van 'Pierrot Le Fou'.

De verschillende taferelen worden van elkaar gescheiden door black-outs. In die paar minuten vind er telkens een decorwisseling plaats in het donker. Daardoor wordt de toeschouwer elke keer weer verrast als het licht terug opgaat. In wezen is het podium een lege, witte doos. De schaarse dagelijkse voorwerpen die opduiken krijgen daardoor een grote impact. Stone schuwt het virtuoze niet : in het midden van het stuk , staat er plots een boom met groen bladerdek op het toneel. Enkele scenes verder heeft die boom verdroogde bladeren. De verrassingen zijn nog een stuk groter omdat Stone werkt met een théâtre-en-rond opstelling (wat de regel is bij de Young Vic). Dat is een vorm die helemaal aansluit bij de esthetiek en de techniek van de Franse regisseur en schrijver Joël Pommerat.

Centraal in de voorstelling staan op die manier de acteurs – ze staan in een open ruimte. De belangrijkste kwaliteit van Stone schuilt in de leiding van het acteren. Van elk lid van de spelers bekomt hij een intens, ingekanteld realistisch acteren. Hij heeft in de hoofdrol de jonge Britse actrice Billie Piper. Zij is in haar vertolking van Yerma een wonder. Eerst zien we haar als een jonge, vrolijke vrouw die met haar man over seks, pornografie en seksspeetjes badineert. In volgende scenes komen we achter hun probleem. Piper toont de wanhoop , de ontgoocheling en haar groeiend verlangen. Langzaam zien we haar in de ban van een obsessie geraken. In de laatste scenes, wanneer er geen hoop meer is, is Piper plots veel ouder geworden – en dit zonder uiterlijke attributen, maar met een fysiek verschil dat helemaal van binnenuit komt. Dat gaat verder tot aan haar agressie, haar waanzin, die haar tot zelfmoord drijft. Dat doet ze met een mes dat ze in haar buik ploft. Al is dit een makkelijk symbool, toch is het een verpletterend einde door haar overtuigingskracht.

Deze actrice legt op twee uur tijd een emotionele weg af van jonge meid tot een wanhopige, opstandige vrouw. Dat grijpt de actrice zo sterk aan dat haar lichaam en haar gelaat een hele metamorfose ondergaat. (Een verrassing : als ze komt groeten, staat er weer de leuke, guitige Piper van de eerste scene op de planken.) Adembenemend.

Ik ben geraakt en kijk ook vol bewondering . Daar sta ik niet alleen in : ze heeft een resem prijzen gekregen in Engeland zowel als in Amerika.

Tot slot : de opname is met zeer veel zorg gemaakt. Als kijker zit je op de lip van de acteurs, wat in zulk een genuanceerd psychologisch ;gebeuren een zegen is –

al moet ik zeggen dat je in de Young Vic ook heel dicht op de acteurs zit. Deze Yerma : een aanrader, en als acteerprestatie een datum.

(Een uitgebreid streaming programma van het National Theatre London wordt mogelijk gemaakt door de Bloomberg Philanthropies. Die laten je voor weinig geeld van kunst genieten, ook van deze Yerma.)